

LAUSUNTO ehdotuksista perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakumenettelyistä ja oppilaaksi ottamisesta ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa

20.8.2021

Erilaisten oppijoiden liitto kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston sekä opetus- ja kulttuuriministeriön ehdotuksista asetuksiksi perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakumenettelyistä ja oppilaaksi ottamisesta ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa.

Kolmen eriaikaisen, eri koulutukseen kohdistuvan yhteishaun yhdistäminen yhdeksi valtakunnalliseksi yhteishauksi vaikuttaa perustellulta muutokselta. Sen voi uskoa yksinkertaistavan hakuprosessia sekä nuorten hakijoiden että vastaanottavien oppilaitosten näkökulmista.

Asetusten sisältöihin Erilaisten oppijoiden liitolla ei ole huomautettavaa, mutta haluamme nostaa esiin muutaman tärkeän näkökohdan, jotka liittyvät yhteishaun, jatkuvan haun ja oppilaaksi ottamisen toteuttamiseen.

Opinto-ohjauksen riittävyys ja laadukkuus

Oppivelvollisuuden laajeneminen ja muutokset hakumenettelyssä edellyttävät riittävästi resursoitua opinto-ohjausta perusopetuksen aikana ja sen jälkeen. Opinto-ohjaajia tulee olla riittävästi, ja heillä tulee olla riittävästi aikaa kutakin ohjattavaa oppilasta kohden. Tämän lisäksi on tärkeää varmistaa, että opinto-ohjaajilla on riittävästi tietoa ja ymmärrystä erilaisesta oppijuudesta sekä oppimisvaikeuksista ja niiden merkityksestä eri opinnoissa. Opinto-ohjauksen laatu on ollut toistaiseksi vaihtelevaa, ja moni erilainen oppija on kokenut jossain määrin asenteellista ohjausta. Esimerkiksi oppimisvaikeus on usein nähty syynä ohjata nuori suoraviivaisesti lukiokoulutuksen sijasta ammatillisiin opintoihin selvittämättä nuoren kanssa kunnolla hänen kiinnostuksen kohteitaan, motiivejaan ja oppimisen valmiuksiaan. Tämä voi johtaa heikkoon opiskelumotivaatioon, opintojen keskeyttämiseen ja päätymiseen itselle sopimattomaan ammattiin, jolla puolestaan voi olla kauaskantoiset seuraukset koko työuralle.

Eryteisesti jatkuvan haun osalta sekä niiden nuorten kohdalla, jotka eivät ole hakeneet toisen asteen opintoihin suoraan peruskoulusta, on tärkeää varmistaa riittävä ja osaava, nuoren yksilölliseen tilanteeseen paneutuva opinto-ohjaus. Ohjausosaaminen ja erilaisten oppijoiden tarpeiden ja mahdollisuuksien ymmärtäminen tulee varmistaa myös muualla kuin oppilaitoksissa, kuten TE-palveluissa ja Ohjaamoissa. Myös yhteishakua edeltävä valtakunnallinen opinto-ohjauksen chat-palvelu voisi olla hyvä lisä vastaamaan ohjauksen lisääntyvään tarpeeseen.

Saavutettavuus

Eryteisesti oppimisvaikeuksia (kuten lukivaikeus, hahmottamisen vaikeus) kokevia nuoria mutta myös ihan kaikkia nuoria, nuorten vanhempia ja opinto-ohjaajia/oppilaitosten ammattihenkilöstöä ajatellen Opintopolku.fi -järjestelmän saavutettavuutta tulee kehittää. Opintopolku.fi on koettu vaihtelevasti vaikeaselkoiseksi ja osittain vaikeaksi hahmottaa. Eryteisesti ehdotetun muutoksen jälkeen, kun valtakunnallisessa yhteishaussa haetaan samanaikaisesti erityyppisiin oppilaitoksiin, on ensiarvoisen tärkeää varmistaa järjestelmän yksiselitteisyys ja helppokäyttöisyys siten, ettei virhetulkintoja ja väärinymmärryksiä tai vahinkoja hakukohteiden suhteen pääse syntymään.

1) Asiasisällön (tietojen ja tekstin) tulee olla helposti ymmärrettävää ja selkeää, 2) hahmottamisen ja navigoinnin helpottamiseksi tulee käyttää visuaalisia elementtejä ja symboleja ja 3) järjestelmään rakennetun ohjauksen kullekin hakijalle olennaisen tiedon äärelle tulee olla sujuvaa ja tiedon tulee löytyä nopeasti ja mutkattomasti. Kaikille nuorille saavutettavan järjestelmän kehittäminen ei ole helppoa, ja

kehittämiseen tulisikin ottaa mukaan erilaisia oppijoita ideoimaan, kokeilemaan ja kommentoimaan järjestelmän käytettävyyttä.

Pääsykokeet ja soveltuvuuskokeet

Erilaisten oppijoiden liitto kannattaa ehdotusta, että kun oppilaitos järjestää pääsykokeet tai soveltuvuuskokeet, ne ovat pakolliset kaikille hakijoille. Pääsykokeiden ja soveltuvuuskokeiden järjestämisessä on kuitenkin erittäin tärkeää ottaa huomioon erilaisten oppijoiden tarpeet erityisjärjestelyihin. Tiedon käytettävissä olevista erityisjärjestelyistä – mitä ne ovat ja millä edellytyksillä niihin on oikeutettu – tulee olla selkeästi kuvattu Opintopolku.fi -järjestelmässä. Aikaa erityisjärjestelyjen hakemiseen ja tarvittavien todistusten/liitteiden toimittamiseen (kuten lausunto luki- tai muusta oppimisvaikeudesta) tulee olla riittävästi.

Lisäksi kiinnitimme huomiota siihen, että valintapisteitä laskettaessa arvosanojen keskiarvo lasketaan pääsäännön mukaan niin sanottujen lukuaineiden arvosanoista. Vain silloin, jos hakijoille tulee muutoin täsmälleen samat valintapisteet, myös taito- ja taideaineiden arvosanat lasketaan keskiarvoon mukaan. Tämä voi olla epäkohta niiden nuorten kohdalla, joilla on erityistä lahjakkuutta taito- ja taideaineissa mutta lukuaineissa – oppimisessa tai osaamisen osoittamisessa – esimerkiksi lukivaikeuden takia erityisiä hankaluuksia. Jos näillä nuorilla kuitenkin on riittävät valmiudet menestyä lukio- tai ammatillisissa opinnoissa, keskiarvon laskeminen vain akateemisten oppiaineiden arvosanoista sivuuttaa heidän erityisen osaamisensa. Emme esitä, että käytäntö tulisi muuttaa, mutta jäimme kaipaamaan käytännölle perusteluja.